

Učitelj in duhovnik.

III.

V prvih dveh člankih smo dognali, zakaj se je pričel boj proti nam. Dokazali smo vam, da so ničeva očitanja, zaradi katerih ste baje začeli gonjo proti našemu stanu, dokazali, da vam ne gre za to, da bi izboljšali šolo, saj dobro veste iz lastne izkušnje, da je nova šola dobra; vsa mlajša duhovska generacija je izšla iz nje! Povedali smo, da je povzročil ta boj duh časa in da je moralo priti tako. Prav je, da se ta boj izbojuje in da se pokaže, kakšno stališče zavzemaj v našem narodu duhovnik, kakšno pa učitelj.

Kakor že rečeno, se učiteljstvo tega boja ne boji in pričakuje z mirno vestjo njega konca. Učiteljstvo ne bo imelo škode. Prepričani smo, da si bomo edini kakor smo — priborili v človeški družbi oni ugled in ono stališče, katero nam gre kot enemu najvažnejših faktorjev vsakega naroda. Škodo boste imeli vi, največ pa — naš narod.

Naš kmet je bil nekdanj — in je deloma še — nasprotnik šole sploh. Različne razmere so temu vzrok. Ljudstvo vidi, koliko stane šolanje kmetiškega sinu; mnogokrat je morala krava, da celo zadnja krava iz hleva zaradi domačega „študenta“. Da to ni priporočljivo za šolo — je naravno. Še manj pa, če tak „študent“ ponesreči in če ne postane iz njega nič. Potem trde, da je šola pogrnala skrbečega očeta na beraško palico. Gotovi krog iz vaše strani trobijo tudi svetu, koliko denarja „požre“ sedanja šola, kar je narodu gotovo ne dela simpatične. Razen tega posebno malomarni in ubožni kmetje sploh ne pošiljajo radi otrok v šolo, ker jih potrebujejo doma za delo in pašo. Vse to skupaj je dovolj vzroka, da ne gleda večina kmetov šole s prijaznim očesom. Prav lahko vam bo naščuvati narod proti šoli, saj vemo, kako radi pritrjujemo onemu, kateri zabavlja o nam neljubi stvari. O, nevedno ljudstvo vam bo z veseljem pritrjevalo, da je šola ničvredna, vam bo ploskalo in vpilo „živio“, pa še nerajše bo pošiljalo svojo deco v šolo. A vi pa v svoji zaslepljenosti ne vidite, da s tem, da podpirate malomarnost našega ljudstva, slabite šolski obisk, da zadržujete posredno nebroj otrok od šole. V svoji slepi strasti ne uvidite, da s tem ne škodujete toliko učiteljstvu — pač pa narodu, kateremu bi vi nikakor in nikdar ne smeli biti v škodo, pač pa edino le v korist. Gospodje, svojim ožjim sorodnikom ne branite pohajanja šole, tem celo priporočate, da naj pridno hodijo v šolo, da naj slušajo in spoštujejo svoje učitelje! To delate zato, ker veste, da jim bo to koristilo! Zakaj se pa ne vstopite pred svoje druge „rodne brate“, zakaj tem ne zakličete: „Hodi pridno v šolo, spoštuj in slušaj svoje učitelje!“

Bi li bilo to narodu v škodo? Ali ni vaša sveta — ne sveta — najsvetejša dolžnost, da učite svoj narod prav? „Pojdite in učite vse narode“, tako je vam govoril naš največji učitelj. S temi besedami vam je odkazal vašo misijo; poučevati vam je narod svoj, mu bistrirati duha, mu prižigati luč omike, razsodnosti, znanja in vede! To je vaša misija — a vi pa teptate v blato svojo najboljšo, največjo pomočnico — šolo!

Gospodje, ako bi kdo rekel: „Jaz bi rad in potrudil se bom, da se ta ledina preorje“ — pa ta človek gre tja in ubije onega, kateri jo je že jel orati — ta človek, gospodje, je brezumnej ali pa hinavec! In ako je vaša dolžnost in želja, da se narod naš naobrazi, pa ga od-

vračate od šole, potem je to nespametno od vas, ali pa nimate resnične želje, da bi se narod naobrazil.

Vendar nas to malo briga! Narod sam bo sodil vaše delovanje in — verujte nam — obsodil ga bo prej ali slej, ako je to delovanje nepošteno.

Nam je le na tem, da se določi naše stališče napram duhovništvu. Kako si ga mi predstavljamo, naj vam pokaže naslednja primera.

Imeli so starši tri sinove. Starejši je ostal na domu, druga dva pa so poslali v šole. Eden je postal duhovnik, drugi učitelj. Godilo se jima je pač tako, kakor se godi duhovniku in učitelju. Slaba pa je predla starejšemu bratu-kmetovavcu. Veliki davki, slabe letine, bolezen, uime in druge nesreče so ga pripravile ob vse! Prišel je na boben. V svoji obupnosti skoči v vodo prav isti trenutek, ko ga obiščeta brata duhovnik in učitelj. Učitelj skoči takoj za njim, da bi ga rešil, a preslab je sam, zato zavpije: „Tu sem, kaplan, ob mojo stran, pomagaj, da rešiva brata!“ Obema se je posrečila rešitev. Tako, gospodje! Potapljaljajoči brat je narod naš, kateri se potaplja v požrešnih valovih sosednjih narodov. Učiteljstvo je na delu, da ga reši! „Tu sem, kaplan, na našo stran“, vam kličemo! Hočeš ali nočeš — dolžnost ti je, da ne misliš samo nase, sveta dolžnost, da priskočiš nam na pomoč, da dvignemo narod iz pretečih valov na trdna tla omike in prosvete! Ako vam je na srečo blagor svojega naroda — potem veste, kaj vam je storiti! Žrtvovati vam je misel na nadvlado črez učiteljstvo, izpolnjevat vam je misijo, katero vam je dal Bog z besedami: „Pojdite in učite!“ Ob naši strani vam je vaše pravo mesto, le z nami roko v roki morete delovati za narod in nikdar in nikakor ne smete biti proti poštenemu naši šoli in poštenemu našemu učiteljstvu.

Opomba uredništva: Tisti duhovniki, ki nas razumejo, so z nami in odobravajo naše početje, fanatiki pa ne bodo nikdar, ker se nista ogenj in voda še nikdar združila v prijateljstvu — in se tudi ne bosta!

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagogičsko društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

Učiteljske pravice v intelektualnem (duševnem, moralnem) obziru.

A.

Državlanske pravice.

Vsak državljan ima svoje pravice v omenjenem občem državnem zakoniku iz leta 1811. in v temeljnih državnih postavah z dne 21. grudnia 1867. Ta zakon daje državljanom osebno in selilno svobodo, nedotakljivost lastnine v meji zakonov, volilno pravico v enaki meji; s tem zakonom je zajamčena pravica prošenj, skrivnost pisem, svoboda znanstva in pouka, seveda tudi v meji zakonov, svoboda izbiranja poklica, narodna enakopravnost (§ 19). Vobče so pa splošne državljanske pravice omejene po posebnih zakonih, in sicer bolj omejene za tiste stanove, katere država, dežele ali občine plačujejo, nego za druge stanove. Važne so poleg teh splošnih zakonov tudi za učitelje: tiskovni zakon z dne 17. grudnia 1862 (§ 19), davčni zakon z dne 25. listopada 1896, društveni zakon z dne 15. listopada 1867 in zadružni zakon z dne 9. mal. travna 1873. Po davčnem zakonu so n. pr. učitelji kot taki oproščeni pridobninskega davka in plačujejo le osebni dohodninski davek, kadar njih dohodki